

UNA EXPEDICIÓ DE POLLENCINS A L'ILLA DE SARDENYA L'ANY 1599

FRANCESC SERRA DE GAYETA

A la Secció de Protocols de l'Arxiu Històric del Regne de Mallorca es troba una escriptura molt interessant on es parla d'un projecte de viatge a Càller d'un grup de pollencins, homes, mullers i minyons, que sumaven setanta-cinc persones en total, en la que no consta la seva motivació, però situant-la en el contexte de l'època, serà un document digne d'un posterior estudi més científic per qualche investigador que tenguí la sort de trobar nova i més extensa informació complementària.

La tal escriptura fou firmada el sis d'octubre de l'any 1599, poc temps després de la mort de Felip II, quan acabava un segle que es pot considerar calamitos per a Mallorca i especialment per a Pollença.

En uns dies en què encara es devien sentir les conseqüències del "Dia de la destrossa", que tant havia abatut la nostra vila amb l'apocalíptic final de la germania, repressió que degué arribar als pares o avis dels que signaren aquell document, i a la totalitat dels pollencins, condemnats, ajusticiats, o inclosos en la famosa "composició", que per un import proper a les deu mil lliures s'hagué d'acceptar per alliberar-se de penes més greus.

A mig segle del que aquells anys acabava, a 1564, el plet contra el Bisbe Arnedo per l'expulsió de les monges del Puig, i que amb un entusiasme patriòtic, mai compensat, motivà excomunionis, empresonaments, viatges de jurats i síndics a Roma, i que costà diners i més diners, a la Universitat pollencina, impossibles de recuperar.

El desastre econòmic de l'illa i la falta de blat ja endèmica agreujava per moments la vida del poble necessitat: A 1562 havien començat a fer-se les fortificacions de Ciutat, que costarien dotze mil lliures cada any al Gran y General Consell. L'historiador Joan Binimelis conta que a 1592 s'hagué de recórrer al racionament de catorze unces de pa als homes i vuit a les dones i allots, i es donaven garroves als més necessitats i hi hagué un veritable perill de fam. Mentres les "lleves" acostumades, per servir al Rei "fora Mallorca" i la defensa poppular i indiscriminada contra els moros a les viles properes a la ribera, amb

un ròssec de captius i misèria, com quan la lluita contra Dragut, lluita de la que es complien quaranta vuit anys quan s'estengué l'escriptura de què parlam. Precisament aquell mateix any de 1599, al llibre de Clavariat del Consell de Pollença, figuren vuit a deu pagaments per correus rebuts desde Sóller o Alcúdia avisant de la presència sospitosa de "galiotes de moros".

Es per tot això que sospitam i justificam en el seu cas, la desesperació que devia empenyer a aquell grup de pollencins que semblaven voler-se alliberar de tanta d'issort decidint-se a córrer el perill d'un viatge d'arribada incerta:

Mirau lo que es diu a la citada escriptura:

"Dia sis d'Octubre de l'any del Senyor 1559.

"Nosaltres Joan Vidal, mariner natural de la ciutat de Alcudia del Regne de Mallorca, mariner de la naveta al present assurta al port major de dita ciutat de Alcudia posseint ple poder y facultat per fer y les coses de baix escrites a mi de paraula atribuïda y donada per lo patro Joan Marigon de nació francés patró de dita naveta de una part y de altre.

Bernadi Llinas, Jaume Capdebou, Francesc Martorell, Toni Meliá, Miquel Cánaves fill de Toni Qam., Antoni Campomar sastre, Jaume Fiol, Miquel Totxa Figuereta, Gabriel Font, Juan Bennasser, Juan Company, Antoni Martorell, Pere Fonoy, Jaume Aulí, Antoni Reig, Miquel Cánaves fill de Miquel, Juan Mir y Jaume Tutzó, de part altre, tots habitants de la vila de Pollensa de dit Regne de Mallorca, sabent y atenent nosaltres previst ab les persones contengudes en certa cedula les quals dites persones nosaltres demunt dits fan nombre de setanta y cinc persones... volent tenir proposit y deliberacio de partirnos de la present illa de M.^a ver a la insigne y preclara ciutat de Caller de la illa de Serdenya ab dita naveta, som vinguts nosaltres presents ab vos dit Joan Vidal mariner... y embarcació de les dites setanta y cinc persones a la concordia y pacte següents

Primo jo dit Joan Vidal en lo dit nom promet y estam de acord que embarcaré en dita naveta a vosaltres predits amb vostres mullers y infants fins a dit nombre de setanta y cinc persones entre dones y minyons y de altre part una caixa y sac per cada... que se embarcará en dita naveta, los quals embarcats promet en dita naveta aportar en la dita ciutat de Caller per les quals setanta y cinc persones y les caxes o sacs per cada persona ço es dit está com certs y avinguts que me donareu y pagareu cent lliures, dix cent lliures, moneda de M.^a pagadores de esta manera, asso es a saber, vint y cinc lliures hara de contants y les setanta y cinc lliures quan desembarcareu en la dita ciutat de Caller, y a mes es pacte entre nos concertat que vosaltres demunt dits juntament ab lo compliment de dit nombre de persones fins a

setanta y cinc vos haureu de embarcar de aqui vint dies pròxims venidors y no essent expeditos per embarcarvos, que se perdia per vostre compte me hagau de pagar per cada dia quatre escuts. Es concert entre nosaltres que per cada dia que jo ab dita naveta me detendré en dit port y no vos embarcaré que se perdia per ma culpa, vos haja de pagar y fer bons per cada dia com dit es, deu escuts y mig. Estam de acord que embarcaré ab dita naveta dos botes de aigua per provisió de los predits y aixi les dites dos presents parts, es a saber lo dit Vidal en lo seu nom y los predits o la major part de aquells accepten la demunt dita concòrdia y avenencia desus continguda... estar en aquelles y de aquelles no apartarse...

*“Testes: Honors. Bernad Cifre al. Castellá. Antoni Reig Guilló.”*¹

Quan Carles V organitzà el seu poderós imperi i inclogué baix el Consell d'Itàlia tots els seus regnes d'aquella península, deixà en canvi per el Consell d'Aragó, el de Sardenya.

I Joaquim Arce a la seva obra “España en Cerdeña” diu *que en aquell començament del segle XVII, per la propagació del cultiu dels olivars i les moreres a aquella illa, les autoritats espanyoles ordenaren que hi passassen gent especialitzada de València i Mallorca concedint ademés privilegis als que ho promogessen, i afegeix “que l'aproximació de Sardenya a Espanya, en tots els sentits, ha estat sempre notada”.*

Tenint en compte que el cultiu de l'olivar era la principal font de riquesa en el nostre terme i que naturalment al Regne d'Aragó pocs treballadors podien aventatjar als pollencins en quant a cuidar-lo, i el retrat que hem intentat fer de l'ambient i condicions en què devia viure la classe treballadora, no és aventurat sospitar els motius d'aquella aventurera emigració.

¹ Protocol del Notari Joan Campomar. Arxiu Històric del Regne de Mallorca. C 688, Signatura n.º 3088, Fol. 69.